

9. Collegeonderhandelingen

1. Wat is het?

De verkiezingen zijn achter de rug. De stemmen zijn geteld en de zetelverdeling in de gemeenteraad is duidelijk. Nu begint het vormen van een nieuw college van burgemeester en wethouders. Dit gebeurt tijdens de collegeonderhandelingen. De partijen voeren gesprekken met mogelijke coalitiepartners over het verdelen van de portefeuilles en het opstellen van een coalitieakkoord: een document waarin de afspraken en beleidsvoornemens voor de komende vier jaar worden vastgelegd. Tegelijkertijd treedt er ook een nieuwe gemeenteraad aan.

Voor lobbyisten en maatschappelijke organisaties is dit hét moment om alsnog invloed uit te oefenen op het beleid. Alles wat nu wordt vastgelegd, vormt het fundament van het gemeentebesteid voor de komende jaren. Dit is vaak een doorslaggevend moment om jouw thema's op de politieke agenda te krijgen.

2. In welke fase?

Laatste fase.

3. Stappenplan

1. Volg het proces op de voet. Zodra de verkiezingsuitslag bekend is, start het formele proces van collegevorming. Identificeer de sleutelspelers: wie gaan de gesprekken begeleiden? Welke partijen voeren gesprekken? Volg nieuws en raadsinformatie: via lokale media, raadswebsites, politieke partijen en sociale media kun je updates krijgen. Analyseer de machtsverhoudingen: welke partijen hebben kans om in de coalitie te komen? Hebben ze jouw thema benoemd in hun verkiezingsprogramma/
2. Breng je eerdere contacten in stelling. Heb je vóór de verkiezingen al gelobbyd? Dan heb je nu een voordeel. Je hoeft het wiel niet opnieuw uit te vinden: Stuur een korte herinnering naar jouw contactpersoon binnen de partij. Geef aan dat jouw voorstel nog steeds actueel is en perfect past in het coalitieakkoord. Vraag of je een korte toelichting mag geven (telefonisch, op papier of in een gesprek).
3. Formuleer je inzet beknopt. Tijdens onderhandelingen is er weinig tijd. Je voorstel moet dus: Kort zijn (max. 1 A4). Concreet zijn (wat moet er gebeuren, hoeveel kost het, wat levert het op?). Bied iets aan dat hun akkoord sterker maakt. Let op: De toon moet verbindend zijn. Je wil meedenken en niet eisen.

4. **Inhoud brief:** Schets het probleem in 3 zinnen. Waarom is het belangrijk? Waarom nu? Dan volgt jouw voorstel in 1 duidelijke maatregel. Draag argumenten aan: waarom past dit bij beleidsdoelen, het collegeakkoord en bij deze partij? Sluit aan bij de verkiezingsprogramma's van de onderhandelende partijen. Wat kost het? Optioneel: Hoe kunnen ze het financieren?
5. **Benader de juiste mensen persoonlijk.** Zodra duidelijk is wie er onderhandelen, kun je ze direct benaderen: stuur een vriendelijke en professionele e-mail. Leg kort uit wie je bent, waarom je schrijft, en wat je vraagt. Voeg de brief toe als bijlage. Geef aan dat je openstaat voor een toelichting (telefonisch of in een gesprek).
6. **Laat zien dat er maatschappelijk draagvlak is voor je voorstel.** Gebruik lokale media of social media. Laat inwoners of achterban van zich horen (petitie, brieven, video's).
7. **Blijf in contact – ook na het akkoord.** Volg op: is je punt opgenomen? Zo ja, houd vinger aan de pols bij uitvoering. Zo nee: lobby verder in de raad en bij het nieuwe college.

4. **Tips**

1. **Wees op tijd.** Collegeonderhandelingen gaan soms razendsnel. Als je te laat bent, is het akkoord al rond. Begin direct na de verkiezingen of zelfs eerder. Soms is het voor het sluiten van de stembussen al in te schatten welke partijen gaan formeren.
2. **Ken het speelveld.** Analyseer de verkiezingsuitslagen en zetelverdelingen. Lees de verkiezingsprogramma's van partijen: waar zitten raakvlakken met jouw belangen? Wie heb je nodig voor een meerderheid voor jouw voorstel? Volg openbare raadsvergaderingen, persmomenten, social media van raadsleden.
3. **Werk samen met bondgenoten.** Zoek steun bij andere organisaties, wijkraden, scholen, verenigingen of bedrijven. Hoe breder het draagvlak, hoe moeilijker te negeren.
4. **Sluit aan bij het taalgebruik van partijen.** Verbind jouw punt aan thema's uit hun programma (bv. "jullie ambitie op klimaateducatie sluit mooi aan bij ons voorstel voor schoolmoestuinen"). Gebruik hun woorden en waarden als kapstok.

5. Voorbeeld

LTO Noord is de ondernemersvereniging voor boeren en tuinders in de negen noordelijke provincies. In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen in 2026 bieden zij ondersteuning aan de leden. Zo ontwikkelden zij een brief die de leden kunnen aanbieden aan de onderhandelaars van toekomstige college-akkoorden. Daarnaast bieden zij de leden tips om invloed uit te oefenen op de onderhandelingen. Ook raden ze de leden aan om hun brief kracht bij te zetten door het organiseren van activiteiten voor nieuwe wethouders en raadsleden, zoals een ‘inboergeringscursus’ en een ‘agrisafari’ werkbezoek.

Dit is een goed voorbeeld van een actie die je als veranderaar kunt ondernemen richting de collegeonderhandelingen, omdat de organisatie door het leveren van concrete, inhoudelijke input het voor onderhandelaars makkelijker maakt om landbouw op te nemen in het coalitieakkoord. Daarnaast maakte de organisatie gebruik van verschillende soorten argumenten: goede voorbeelden, ervaringen van wethouders, feitelijke informatie en visueel aantrekkelijke informatie en geeft de organisatie de politici de mogelijkheid om niet alleen op papier kennis te maken met de informatie maar ook in de praktijk.

6. Beoordeling:

Beoordelingskader:

★ : Geen tot weinig

★★ : Weinig

★★★ : Voldoende

★★★★ : Zeer voldoende

★★★★★ : Fantastisch

Zichtbaarheid <i>In hoeverre is de actie geschikt om de partijen meer zichtbaarheid te bieden tegenover de kiezer?</i>	★
Verbetering netwerk <i>In hoeverre is de actie geschikt om jouw relatie met de partijen te verbeteren?</i>	★★★★
Inhoudelijke voortgang <i>In hoeverre is de actie geschikt om inhoudelijke voortgang te boeken op de voor jou relevante beleidsonderwerpen?</i>	★★★★★
Betrekken achterban <i>In hoeverre is de actie geschikt om jouw achterban te betrekken?</i>	★

Moeilijkheidsgraad <i>Hoe ingewikkeld is het om de actie uit te voeren? Kost het veel tijd, geld en/of capaciteit?</i>	★
Geschikt voor 2 in 1 <i>In hoeverre kun je deze actie ook inzetten bij eventuele Tweede Kamerverkiezingen?</i>	★ ★

7. Alliantie Schooltuinen model brief aan de onderhandelaars

Gebruik deze brief als voorbeeld en pas aan naar wens om de onderhandelaars in jouw gemeente te benaderen. Tip: gebruik de brief die je naar alle partijen hebt gestuurd over de verkiezingsprogramma's als basis en pas aan op de laatste ontwikkelingen.

Onderwerp: Voorstel: schoolmoestuinen structureel opnemen in coalitieakkoord

Geachte [naam],

Allereerst van harte gefeliciteerd met de behaalde verkiezingsuitslag. In deze fase van collegeonderhandelingen wensen wij u veel succes met het vormen van een stabiel en toekomstgericht bestuur voor onze gemeente.

Namens [organisatie/naam initiatief], willen wij u vragen om in het nieuwe coalitieakkoord ruimte te maken voor de structurele ondersteuning van schoolmoestuinen in onze gemeente.

Waarom schoolmoestuinen?

Schoolmoestuinen zijn bewezen effectief in het:

- Stimuleren van gezond eetgedrag bij kinderen,
- Versterken van natuureducatie en duurzaamheid, en
- Bevorderen van sociaal contact en betrokkenheid, vaak met hulp van buurtbewoners of vrijwilligers.

Wat vragen wij?

Wij vragen het nieuwe college om:

- Schoolmoestuinen actief te stimuleren bij basisscholen;

- En hiervoor een structureel budget van [bijvoorbeeld €15.000 per jaar] beschikbaar te stellen voor ondersteuning, materialen en educatie.

Deze investering is relatief klein, maar heeft grote impact op gezondheid, educatie en duurzaamheid — drie pijlers die breed gedragen worden in de verkiezingsprogramma's van meerdere partijen, waaronder de uwe.

Wij lichten dit voorstel graag persoonlijk toe in een kort gesprek. Alvast hartelijk dank voor uw aandacht, en veel succes met de verdere onderhandelingen.

Met vriendelijke groet,

[Naam]

[Organisatie of initiatief]

[Telefoonnummer]

[E-mailadres]